

CAPITOLUL I

NUMELE MEU DE FAMILIE, după tată, fiind Pirrip, iar numele meu de botez fiind Philip, limba mea de copil mic n-a reușit să pronunțe din acestea două nimic mai mult și mai deslușit decât Pip. Și, pentru că eu îmi ziceam Pip, tot Pip mi-au zis și ceilalți.

Dacă spun că Pirrip este numele de familie al tatălui meu, îmi întemeiez afirmația pe piatra lui de mormânt și pe spusele surorii mele — doamna Joe Gargery, măritată cu fierarul. Cum nu mi-am văzut niciodată tatăl sau mama, nici vreun portret al vreunuia dintre ei (căci au trăit cu mult înainte de a apărea fotografiile), mi-am închipuit înfățișarea lor, fără să-mi dau seama de ce, după cum arătau pietrele lor de mormânt. Forma literelor de pe piatra tatălui meu mi-a sădit în minte ciudata convingere că fusese un bărbat solid, îndesat, cu părul negru și creț. După forma și rotunjimea literelor din inscripția „De asemenea, Georgiana, soția celui de mai sus”, am tras concluzia, cu judecata mea de copil, că mama fusese pistruiață și bolnăvicioasă. Cât despre cele cinci pietre micuțe ca niște tăblițe de scris, fiecare de aproape un picior și jumătate lungime, înșiruite lângă mormântul lor, închinat amintirii celor cinci frați mai mici ai mei — care au renunțat foarte devreme să-și câștige dreptul la viață în lupta aceasta pe care o purtăm cu toții —, sunt și acum sub înrâurirea convingerii mele de atunci, păstrată cu sfințenie, că toți se născuseră întinși pe spate, cu mâinile în buzunarele pantalonilor și că nu și le scosese niciodată de-acolo, în puținul timp cât trăiseră.

Locuiam într-un ținut mlăștinos, la gurile unui râu, mai bine zis într-o buclă pe care o făcea acesta, la vreo douăzeci de mile depărtare de mare. Cred că am căpătat cea dintâi impresie foarte clară și cuprinzătoare despre cum stăteau lucrurile într-o

memorabilă după-amiază târzie și friguroasă. Atunci am descoperit, fără nici o urmă de îndoială, și că locul acela mohorât și năpădit de urzici era cimitirul; și că Philip Pirrip, răposat al acelei parohii, și, de asemenea, Georgiana, soția celui de mai sus, erau morți și îngropați; și că Alexander, Bartholomew, Abraham, Tobias și Roger, pruncii abia născuți ai celor dinainte, erau, de asemenea, morți și îngropați; și că șesul acela întunecat și sălbatic, de dincolo de cimitir, întretăiat de șanțuri, de valuri de pământ și de zăgazuri, pe care pășteau ici-colo cirezi de vite, era mlaștina; și că, dincolo de ea, linia plumburie de jos era râul; și că întinderea necunoscută de și mai departe dinspre care venea vântul, era marea; și că ghemotocul de carne care începuse să tremure și să se smiorcăie înfricoșat de toate acestea era Pip.

— Ține-ți gura! strigă o voce înfiorătoare și, în clipa următoare, un om sări în picioare dintre morminte, lângă portalul bisericii. Fără gălăgie, împelițatule mic, ori îți iau gâtul!

Era un om fioros, îmbrăcat în haine cenușii, grosolane, și cu un inel de fier greu la picior. Un om fără pălărie, cu încălțările scâlciate și cu o cârpă zdrențuită legată în jurul capului. Un om care se cufundase în apă, care se vârase în noroi, care își zdrelise picioarele de pietre și se julise de cremene, care se întepase în urzici și se sfâșiasse prin mărăcini; care șchiopăta și tremura, se holba la mine și mormăia; și ai cărui dinți clănțneau când m-a apucat de bărbie.

— Oh! Nu-mi tăiați gâtul, domnule, m-am milogit eu îngrozit. Vă rog să n-o faceți, domnule!

— Ia s-auzim cum te cheamă! zise omul. Repejor!

— Pip, domnule.

— Înc-o dată, zise omul, holbându-se la mine. Dă-i drumul!

— Pip. Pip, domnule.

— Ia arată-ne unde stai, zise omul. Arată cu degetul!

I-am arătat cu degetul unde se afla satul, care se vedea pe bucata netedă de țărnam, printre arinii și copacii retezați, la o milă sau ceva mai mult distanță de biserică.

După ce s-a uitat câteva clipe la mine, omul m-a întors cu capul în jos și cu picioarele în sus și mi-a golit buzunarele. Nu era

nimic în ele, în afară de o bucată de pâine. Când biserica reveni la poziția sa — căci omul fusese atât de iute și de puternic încât mi-o răsturnase cu susul în jos înaintea ochilor, de-i văzusem deodată turla sub picioarele mele — cum ziceam, când biserica reveni la poziția sa, m-am trezit așezat pe piatra înaltă a unui mormânt, tremurând, în vreme ce el îmi mânca bucata de pâine cu lăcomie.

— Mă, țacă, zise omul, lingându-și buzele, da' ce obraji bucălați ai!

Cred că într-adevăr erau bucălați, deși la vremea aceea eram prea scund pentru vârsta mea și pipiriu.

— Afurisit să fiu dacă nu i-aș mânca, zise omul, clătinând amenințător din cap, și dacă nu tare-mi mai vine s-o fac!

Mi-am exprimat speranța, cu toată seriozitatea, că n-avea s-o facă și m-am încheștat și mai tare de piatra de mormânt pe care mă pusese, pe de-o parte, ca să mă țin și, pe de alta, ca să nu izbucnesc în plâns.

— Auzi, ia fii atent! zise omul. Unde-i mama ta?

— Colo, domnule! răspunsei.

El tresări, făcu grabit vreo câțiva pași, apoi se opri și se uită peste umăr.

— Colo, domnule! îi explicai eu, timid. „De asemenea, Georgiana.” Aceea e mama mea.

— A! zise el, întorcându-se. Și cel lungit lângă mamă-ta este taică-tău?

— Da, domnule, răspunsei. El este, „răposat al acestei parohii”.

— Aha! mormăi el atunci, chibzuind. Și tu cu cine stai — presupunând că o să ți se facă hatârul să mai stai undeva, lucru pe care nu l-am hotărât încă?

— Cu sora mea, domnule... doamna Joe Gargery... nevasta lui Joe Gargery, fierarul, domnule.

— Fierar zici? făcu el și se uită în jos, la piciorul lui.

După ce-și plimbă de vreo câteva ori privirea încruntată de la piciorul lui la mine, veni mai aproape de piatra mormântului pe care stăteam, mă înșfăcă de mâini și mă înclină pe spate,

ținându-mă cât să nu cad, astfel încât ochii lui se uitau, și mai fioroși, în jos, către mine, iar ai mei se uitau neajutorați, în sus, către el.

— Auzi, ia fii atent! zise el. Se pune întrebarea dacă meriți să fii lăsat în viață. Tu știi ce-i aceea o pilă?

— Da, domnule.

— Dar haleală știi ce e?

— Da, domnule.

După fiecare întrebare, mă lăsa din ce în ce mai jos pe spate, ca să-mi sporească sentimentul de neajutorare și de primejdie.

— Să-mi aduci o pilă!

Mă lăsa mai jos.

— Și adu-mi niște haleală!

Mă lăsa și mai jos.

— Să-mi aduci și una, și alta!

Mă lăsa și mai jos.

— Că de nu, îți scot inima și ficații!

Mă lăsa și mai jos.

Eram speriat de moarte și atât de amețit, încât m-am agățat de el cu amândouă mâinile și i-am zis:

— Dacă ați fi atât de bun să mă lăsați să stau drept, domnule, poate nu mi-ar fi rău și aș înțelege mai limpede.

M-a îngrozit, lăsându-mă și mai pe spate și întorcându-mă iarăși cu capul în jos, încât văzui biserica făcând din nou o tumbă peste girueta ei. Apoi, mă ținu de brațe în poziție dreaptă, în vârful pietrei de mormânt, și continuă, cu aceste cuvinte înfricoșătoare:

— Să-mi aduci mâine, dis-de-dimineată, pila și haleala. Mi-aduci și una și alta la fortul vechi de colo! Așa să faci, dar să nu îndrăznești să suflă vreo vorbă ori să dai vreun semn că ai fi văzut pe cineva ca mine sau pe oricine altcineva, și atunci o să te las în viață. Dacă dai greș ori te abați de la cuvântul meu în vreun fel oarecare, cât de puțin, atunci o să-ți smulg inima și ficații, o să ți le pun la frigare și o să ți le mănânc! Auzi, bagă de seamă că nu sunt singur, cum poate ai crezut. Colo, mai este un flăcău, care se ascunde cu mine, și, pe lângă flăcăul ăla, eu sunt

un înger. Flăcăul ăla aude ce-ți spun eu acum. Flăcăul ăla are un fel al lui, tainic, de a pune mâna pe câte un băiețel, ca să-i ia inima și ficații. Degeaba ar încerca un băiețel să se ascundă de flăcăul ăla. Băiețelul ar putea să încuie și ușa, ar putea să se vâre în pat, la căldurică, ar putea să se învelească și să-și tragă pătura peste cap, s-ar putea crede la adăpost și în siguranță, dar flăcăul ăla se va târî, încet-încet, până va ajunge la el și îi va spinteca burta. Abia-abia de-l mai țin, acum, pe flăcăul ăla să nu-ți facă vreun rău. Îmi vine tare greu să-l țin pe flăcăul ăla departe de măruntaiele tale. Ei, ce-ai de zis?

I-am spus că îi voi aduce pila și îi voi mai aduce și ce brumă de mâncare o să pot găsi și că voi veni să-l caut la fort, dis-de-dimineată.

— Spune: Dumnezeu să mă trăsnească și să mor dacă n-am să fac așa! Îmi ceru omul.

Am repetat întocmai cum mi-a cerut și el m-a lăsat pe pământ.

— Auzi, reluă el, să ții minte ce-ai jurat și să-l ții minte și pe flăcăul ăla! Acuma du-te acasă!

— Noapte bună, domnule! Îngăimai eu.

— Cam așa ceva! zise el, aruncând o privire în jur, peste mlaștina umedă și rece. Mai bine aș fi o broască! Sau un țipar!

În același timp, își cuprinse cu mâinile trupul scuturat de tremur — ținându-se strâns, parcă pentru a nu se desface în bucăți — și o porni schiopătând către zidul jos al bisericii. Urmărindu-l cu privirea în timp ce mergea, croindu-și drum printre urzicile și mărăcinii care mărgineau movilele înverzite, în ochii mei de copil părea că ocolește cu băgare de seamă mâinile morților ce se șteau din mormintele lor ca să-l prindă de gleznă și să-l tragă înăuntru.

Când ajunse la zidul bisericii, trecu dincolo, sărindu-l ca un om cu picioarele rebegite și țepene, apoi se răsuci în loc și mă căută din priviri. Văzându-l că se întoarce, m-am întors și eu mintenaș cu fața în direcția casei mele, fugind cât mă țineau picioarele. După vreo câteva clipe însă, mi-am aruncat ochii peste umăr și am văzut că pornise din nou către râu,

strângându-se în continuare în brațe, căutând, din pricina picioarelor lui rănite, să calce numai pe pietrele mari care erau presărate ici-colo prin mlaștină, ca să le folosească oamenilor la trecere, când ploua mult sau în timpul fluxului.

În clipa în care m-am oprit să mă uit după el, mlaștina se mai vedea doar ca o linie neagră, orizontală și lungă; râul închipuia o altă linie, dar nu la fel de lată, și nici la fel de neagră; iar cerul era și el brăzdat tot de lungi linii roșii, furioase, despărțite între ele de alte linii, negre. Pe malul râului abia mai deslușeam singurele două obiecte negre din tot peisajul, care păreau să stea în picioare; unul dintre acestea era fanalul după care se călăuzeau marinarii — ca un butoi fără doage înfipt în vârf de stâlp —, un obiect urât, privit de aproape; celălalt era o spânzurătoare cu niște lanțuri agățate de ea, în care atârnamea odinioară un pirat. Omul meu se îndrepta schiopătând către aceasta din urmă, de-ai fi zis că piratul înviase și se dăduse jos, iar acum se întorcea să se spânzure singur din nou. M-am simțit cumplit de îngrozit la acest gând. Iar când am văzut vitele ridicându-și capetele și privind lung în urma lui, m-am întrebat dacă nu gândeau și ele la fel. M-am uitat bine în jurul meu, încercând să-l descopăr pe flăcăul cel înspăimântător, dar n-am văzut nici urmă de el. Atunci, iarăși foarte speriat, am rupt-o la fugă spre casă, fără să mă mai opresc.

CAPITOLUL II

SORA MEA, DOAMNA JOE GARGERY, era cu peste douăzeci de ani mai în vârstă decât mine și își câștigase o indiscutabilă reputație, în ochii ei și ai vecinilor, prin faptul că mă crescuse pe mine „pe palme”. Cum, pe vremea aceea, trebuia să aflu singur ce însemna această expresie și cum știam că avea o mână grea, stându-i în obicei s-o lase să cadă atât asupra bărbatului ei, cât și asupra mea, ajunsese la concluzia că Joe Gargery și cu mine eram, amândoi, crescuți pe palme.

Nu era o femeie cu vino-ncoace, sora aceasta a mea, și am avut dintotdeauna o vagă impresie că tot cu palmele îl făcuse pe Joe Gargery s-o ia de nevastă. Joe era un bărbat arătos, cu bucle bălaie ca inul încadrându-i chipul deschis și cu ochi de un albastru nehotărât, părand că se amestecase, cumva, cu albul din jur. Era un om blând, cumsecade, ușor de dus de nas și mai sărman cu duhul, dragul de el, un soi de Hercule, atât ca forță a brațelor, cât și ca slăbiciune.

Sora mea, doamna Joe, cu părul și ochii negri, avea o piele atât de roșie, încât uneori mă întrebam dacă nu cumva, când se spăla, folosea, în loc de săpun, o răzătoare. Era înaltă și costelivă, și purta aproape întotdeauna un șorț de pânză grosolană, strâns în jurul trupului cu două cordoane și cu un pieptar ca o platoșă, întotdeauna plin de bolduri și de ace de cusut. În faptul că purta mai mereu acest șorț, sora mea vedea un mare merit și, totodată, un aspru reproș la adresa lui Joe. Eu, unul, nu prea înțelegeam motivul pentru care trebuia să-l poarte, cum nu înțelegeam nici de ce, dacă ținea să-l poarte, nu putea să-l dea jos în nici o zi din viața ei.

Fierăria lui Joe era lipită de casă, o casă de lemn, așa cum erau, la vremea aceea, mai toate locuințele de prin ținut. Când m-am întors în fuga mare de la cimitir, fierăria era închisă, iar Joe stătea în bucătărie, singur. Cum Joe și cu mine eram tovarăși de suferință și ne împărtășeam unul altuia secretele, acum, de îndată ce ridicai ivărul de la ușă și-i aruncaai o privire furișă, Joe, care stătea lângă cămin, în celălalt capăt al bucătăriei, se grăbi să-mi spună un astfel de secret:

— Doamna Joe a ieșit de zece ori afară, să se uite înaintea ta, Pip. Și acum este tot acolo, pentru a unsprezecea oară.

— E afară, zici?

— Da, Pip, întări Joe. Ba mai mult, a luat și „scărmănătoarea” cu ea!

Auzind această veste înfricoșătoare, m-am apucat să învârt în neștire singurul nasture al jilecii mele, privind abătut spre foc. „Scărmănătoarea” era o cravașă cu măciulia ca dată cu ceară,

într-atât de lustruită era de cât intrase în contact cu preascărmanata mea făptură.

— Se tot așeza și se tot ridica, până când a înșfăcat „scărmanătoarea” și, ieșindu-și din fire, s-a năpustit pe ușă afară. Așa a făcut! zise Joe, ațâțând ușurel focul cu vâtraiul printre barele grătarului și uitându-se la el. Și-a ieșit din fire și s-a repezit pe ușă, Pip.

— A ieșit de mult, Joe? îl întrebai eu, căci întotdeauna mă purtam cu el socotindu-l un copil mai mare, egalul meu și atâta tot.

— Păi, zise Joe, aruncându-și ochii către pendula olandeză, de când și-a ieșit din fire și până ce ți-am spus eu asta, ultima oară, s-au făcut vreo cinci minute, Pip. Uite-o că vine! Vără-te după ușă, bătrâne, și trage prosopul peste tine!

I-am urmat îndemnul. Sora mea, doamna Joe, dând ușa de perete și descoperind o piedică în calea acesteia, ghici numaidecât pricina și o însărcină pe „scărmanătoare” să cerceteze mai îndeaproape. Sfârși prin a mă azvârli lui Joe — serveam adesea drept proiectil conjugal —, care, bucuros să mă primească în orice condiții, m-a trecut dincolo de cămin, postându-și liniștit în fața mea, ca apărare, piciorul său uriaș.

— Unde mi-ai fost, pui de maimuță? zise doamna Joe, bătând din picior. Spune-mi imediat ce-ai făcut, că mi-ai scos sufletul și mi-ai mâncat zilele, altminteri te scot cu mâna mea din cotlonul ăla, chiar de-ar trebui să mă lupt cu cincizeci de Pip și cinci sute de Gargery!

— M-am dus doar până la cimitir, am scâncit eu de pe scăunelul meu, plângând și frângându-mi mâinile.

— Cimitir? repetă sora mea. Dacă n-aș fi fost eu, ai fi fost tu de mult în cimitir și-ai fi rămas acolo! Cine te-a crescut pe palme?

— Tu, răspunsei eu.

— Și, mă rog, de ce-ai fost la cimitir, aș vrea să știi?! strigă sora mea.

— Nu știu, am scheunat eu.

— Nu știi! replică sora mea. N-o să mai fac niciodată. Cunosc! Iar eu pot să spun, cu mâna pe inimă, că niciodată nu mi-am mai scos șorțul ăsta de când te-ai născut tu. Nu era destul să fiu nevestă de fierar — și ăsta să fie Gargery —, mai trebuia să-ți fiu și ție mamă!

Cum priveam nemângâiat focul, gândurile mele s-au abătut, curând, de la subiect. Căci, în tăciunii răzbunători de dinaintea ochilor mei, îmi apărură fugarul din mlaștină cu inelul de fier la picior, flăcăul misterios, pila, mâncarea și jurământul cumplit pe care trebuia să mi-l țin, că voi fura din casa care mă adăpostea.

— Ha! făcu doamna Joe, așezând-o pe „scărmanătoare” la locul ei. Cimitir! Nu zău! Vă e ușor să spuneți cimitir, vouă, ăstora doi!

Unul dintre noi, de fapt, nu deschisese gura deloc.

— ...Voi, ăștia doi, o să mă duceți pe mine la cimitir, într-una din zilele astea, și oho! Ce pereche mi-i-i-nunată o să mai faceți fără mine!

Cum ea începuse să se ocupe de cele trebuincioase pentru ceai, Joe își lăsă privirea în jos, către mine, peste piciorul său, de parcă mă cântărea și se cântărea și pe el, calculând într-adevăr ce pereche am fi putut noi doi să alcătuim, în tristele împrejurări care ni se preziseseră. Apoi își duse mâna la perciunii din dreapta, urmărind-o pe doamna Joe, cu ochii lui albaștri, așa cum făcea de obicei când izbucnea vreo furtună.

Sora mea avea un fel foarte hotărât, care nu suferea niciodată vreo abatere, de a pregăti pâinea cu unt pentru noi. Mai întâi, cu mâna stângă, sprijinea codrul de pâine, iute și cu putere, în pieptarul șorțului ei — de unde întotdeauna rămânea înfipt în pâine ba câte-un bold, ba câte-un ac de cusut, care ajungea, apoi, în gura vreunuia din noi. După aceea, lua puțin din bucata de unt (nu prea mult) pe vârful cuțitului și îl întindea pe pâine cu mișcările unui spițer care prepară o alifie — folosindu-se de ambele fețe ale lamei cuțitului, plesnindu-l peste pâine cu îndemănare, netezind și potrivind untul până în marginile cojii. Apoi, dintr-o singură trecere de cuțit, de jur împrejurul suprafeței unse, curăța untul care depășise coaja și tăia coltucul